

субъектом добровольческой деятельности является молодежь, и, в частности, студенческая молодежь. Ее участие в добровольчестве определено политикой социального проектирования общественных организации и объединений. По-прежнему, проблемой остается повышения мотивации молодежи к добровольчеству как форме социальной поддержки и защиты населения.

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ІНТЕГРАЦІЇ НАРКОЗАЛЕЖНОЇ МОЛОДІ В СОЦІУМ

Т.С. Барановська,
науковий керівник Ю.І. Чернецька
Україна, м. Харків,
Харківська гуманітарно-педагогічна академія

Соціокультурна трансформація сучасного українського суспільства тісно пов'язана з розширенням сфери соціальної політики, одним із пріоритетів якої є забезпечення повноцінного функціонування суспільства, яке неможливе без створення умов для самореалізації кожної окремої людини. Об'єктами такої політики на сьогодні дедалі більше стають різноманітні групи населення, що потребують специфічних підходів та методів роботи. Однією із груп є наркозалежна молодь. Процеси реформування соціального, економічного, культурного та політичного життя в Україні сприяли загостренню проблем невідповідності прав та можливостей окремих членів та груп суспільства.

Особи, що визнані суспільством як девіанти, часто неспроможні до повноцінної життєдіяльності внаслідок втрати частини соціально важливих цінностей та норм поведінки [1]. Натомість, соціальна відповідальність є тим фундаментом, на якому розбудована вся система відносин у суспільстві. В цьому випадку вона виступає невід'ємним елементом у макросистемі наркозалежна особа – держава – суспільство. Людина, усвідомлюючи свою відокремленість від світового життя, розмірковуючи над проблемами свободи, відповідальності, сенсу життя, змушена постійно відчувати протиріччя між суцим і належним, зіставляти, порівнювати, живучи не просто в онтологічному континуумі «природа-соціум», а в культурі, з неминучістю подекуди впадає в дисонансний стан розладу зі світовим порядком і самим собою.

Соціальна відповідальність відображає певне співвідношення між особистістю та суспільством інтегрально. Як зазначає О. Ростигаєв, соціальна відповідальність є виразом всієї багатоманітності соціальних відносин та узагальнений вираз всіх форм відповідальності. Специфіка конкретних видів відповідальності обумовлена природою тих суспільних відносин, всередині яких вони виникли та існують у власній якісній визначеності.

Дослідник О. Поляков характеризує соціальну відповідальність як зовнішню негативну реакцію з боку суспільства на нормопорушуючі дії суб'єкта, що порушують соціальну комунікацію, і являє собою легітимну соціальну відповідь на неприпустиму поведінку через реалізацію принципу покарання. І. Семякін визначає соціальну відповідальність як обов'язок індивіда виконувати відповідні політичні, юридичні та моральні вимоги, які встановлюються суспільством, державою чи колективом.

У науковій літературі відсутня єдність думок про кількість видів соціальної відповідальності. Так, Н. Фокіна вважає, що соціальна відповідальність складається з моральної та правової. На думку Н. Головки, соціальна відповідальність існує у формі політичної, правової та моральної відповідальності. Л. Грядунова до соціальної відпо-

відальності відносить політичну, громадянську, партійну, виробничу, правову, моральну, сімейно-побутову, а О. Плахотний пропонує класифікацію, що об'єднує всі ці види відповідальності, приєднуючи до них економічну, національну та державну.

М. Бахтіним виділяються наступні види соціальної відповідальності: моральна, персональна, політична, соціальна. Р. Хачатуров вважає, що у суспільстві існує стільки різновидів соціальної відповідальності, скільки в ньому діє різновидів соціальних норм. У зв'язку із тим, що наркозалежна молодь перебуває в соціальній ізоляції у період проходження реабілітації, варто зробити акцент на особливостях цього періоду та самого соціального середовища реабілітаційного центру. Особливостями середовища реабілітаційних центрів є те, що всі вони побудовані та діють за принципом "терапевтичної спільноти"[2].

Терапевтичні спільноти (ТС) у нашій країні сьогодні вважають найпрогресивнішим методом реабілітації людей із залежністю. Це можна пояснити, по-перше, незначною поширеністю такого методу реабілітації. По-друге, тим, що для повноцінної роботи ТС необхідно залучити фахівців із соціальної роботи, які мають знання та досвід роботи в подібних спільнотах (яких не так багато в Україні). Перша терапевтична спільнота в Україні – ТС "Маріїна школа" у Києві, в лікарні "Соціотерапія" була заснована ще у 1992 році.

Оскільки нині в Україні діє чимало різних центрів, які претендують на таку назву «терапевтична спільнота», визначимо, що мається на увазі під цим терміном. Терапевтична спільнота – це форма об'єднання людей, яка структурована таким чином, що вона набуває терапевтичного значення. Терапія середовищем ґрунтується на психологічній атмосфері, утворюваній всіма учасниками спільноти. Отже, від кожною члена програми очікують певного внеску у створення середовища, яке матиме "зцілючі властивості" (Рапопорт, 1960). За визначенням Джонса (1953), у терапевтичній спільноті лікування розглядають тільки як застосування фахівцями певних медичних засобів і як взаємодію членів спільноти, тобто фактично лікує сама атмосфера. Середовище в терапевтичній спільноті забезпечує високий рівень безпеки та захищеності людини, яка прагне одужати. Саме за таких умов людина може вільно навчатися нових способів поведінки, робити помилки і вчитися з цього. Тому важливо формувати соціальну відповідальність саме у період проходження реабілітації наркозалежною молоддю.

Отже, з врахуванням викладеного вище ми можемо визначити соціальну відповідальність наркозалежної молоді як взаємозв'язок між особою та суспільством, що характеризується взаємними правами та обов'язками з виконання приписів соціальних норм та покладенням різноманітних засобів впливу у разі її порушення.

Література

1. Соціальна робота з різними категоріями клієнтів / Харченко С.Я., Кратінов М.С., Ваховський Л.Ц., Кратінова В.О. и др. Луганськ: «Альма-матер», 2003. 198 с.
2. Чернецька Ю.І. Профілактика соціальної деривації наркозалежних в процесі їх ресоціалізації в умовах реабілітаційних центрів // 18 міжнародного молодіжного форуму Радиоелектроника и молодежь в XX веке; Сб. материалов форума. Т. 8. Х.: ХНУРЭ. 2014. 205 с. С.157.